

DEĞERLER EĞİTİMİ ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN², Hayri GÜZEL³, M. Zikra TANRIVERDİ⁴

Özet

Son yıllarda ahlak ve değerler eğitimi konusu gittikçe önem kazanmaya başlamış ve bu eğitimin ne şekilde yapılması gerektiği tartışılan bir konu haline gelmiştir. Nitekim konu 18. Milli Eğitim Şurasında gündeme gelmiş ve değerler eğitimi projesinin okullarda uygulanması yönünde tavsiye kararı alınmıştır. Bu araştırmanın amacı İmam Hatip Liseleri ve İmam Hatip Ortaokullarındaki yapılan değerler eğitimi çalışmalarının değerlendirilmesidir.

Bu makalede, İmam Hatip Ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile İmam Hatip Liselerinde görev yapan Meslek dersleri öğretmenlerinin görev yaptıkları okullardaki değerler eğitimi çalışmaları hakkında görüşleri belirlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmada, belirtilen problemle ilgili veri toplanmış ve bunları değerlendirilmek suretiyle konuyla ilgili araştırma yapacaklara, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarını geliştirme süreçlerine, il, ilçe ve okul yöneticilerine, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile Meslek dersleri öğretmenleri için düzenlenecek hizmet içi eğitim programlarına ve sorumlu diğer birimlere bilimsel katkı sağlamak ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Değerler Eğitimi, öğretmen, değerlendirme

STUDIES AND EVALUATION OF VAULES EDUCATION

Abstract

The schools should be able to help students develop certain behaviors in order for them to make good choices and decisions in accordance with complex situations caused by the modern times; and should be able to help them think of and improve various thoughts. Education is naturally and indispensably related with the purpose and the values of the humankind. The values dominate individuals' behaviors and preferences. Understanding

---

¹ 31.10-01.11.2013'de Necmettin Erbakan Üniversitesi Tarafından Konya'da Düzenlenen I. Ulusal Değerler Eğitim Kongresi'nde "Değerler Eğitimi Çalışmalarının Değerlendirilmesi" Başlıklı Bildiri. (Hayri Güzel ve M. Zikra Tanrıverdi ile birlikte)

² www.mehmetzekiaydin.com Email:mehmetzekiaydin@gmail.com

³ Email: guzelhayri@hotmail.com

⁴ Email: zikra_tnrverd@hotmail.com

human values and educating people in accordance with the values is very crucial for educating people in dominating their behaviors.

Education of values and morality has been gaining importance and attention recently, and whereby how to educate people about morality and values has been a crucial topic of discussions. Hence, the discussions has been brought up to the 18th National Education Council, and as a result, the scheme of education of values has been decided to be applied in schools. This current study, therefore, aims to measure the ways the education of values is applied in schools.

Key Words:

Education of values, teacher, measurement

Araştırmanın Problemi, Önemi ve Amacı

Eğitimin amacı, insanın doğuştan getirdiği yetenekleri, sıra ile değil, birlikte ele alarak doyurmak ve geliştirmektir. O hâlde insanın bilişsel, duyuşsal ve bedensel güçleri dengeli bir şekilde geliştirilmelidir. Manevî yönden eğitim geliştikçe, gerçek, iyilik ve güzellik kavramları da ileri atılımlar kazanır. Böyle bir eğitimden geçen kimse, kendine güven ve saygınlık kazanır. Dolayısıyla değerlerin öğretimi de eğitim alanına girmektedir. Değer eğitimi hem bireysel, hem de toplumsal yönü olan bir konudur. Buna göre değer eğitiminin amacı, insanın gerek kendisinin gerekse başkalarının mutluluğuna ve mükemmelliğine yardımcı olacak şekilde hareket eder hâle getirilmesidir.

Her toplumun kendine özgü değerleri vardır. Kendini korumak ve varlığını devam ettirebilmek için bunların korunmasını ister. Bu görevi eğitim üstlenmiştir (Binbaşıoğlu, 1968:45). Eğitim bilimlerine göre bugün eğitimden beklenen iki temel görev vardır: ilki toplumun mevcut değerlerini ve hukuk düzenini yetismekte olan nesle tanıtip benimsetmek, ikincisi ise onları bu disiplinle birlikte değer yaratmaya, benliklerini geliştirmeye ve topluma yeni seviyeler kazandırmak için çalışmaya yöneltmektir. (Bilgin, 1995:30)

Günümüzde toplumlar, kitle iletişim araçlarının ve küreselleşmenin etkisi altında, bireysel özgürlük ve toplumsal sorumluluk arasında bağlantı kurmaya çalışmaktadır. Ancak bu devrede toplumlar kavram kargaşası, din, dil, milliyet gibi temel toplumsal kurumların, mezhep, tarikat, etnik köken, gelenek, görenek, töre gibi alt kültür yapılarının etkinlik kazanmasına yol açmaktadır. Bu durum kültürel ve sosyal alanda çatışmalara, gerginliklere sebep olmaktadır. Yine de insanlık, gayeler, beklentiler, değerler sisteminden oluşan evrensel bir arayış içindedir (Balcıoğlu, 2009: 150-151). Bu aşamada devreye eğitim girmekte ve bu arayış Etik/Ahlak ve Değerler Eğitimi çalışmalarıyla karşımıza çıkmaktadır.

Ahlaki eğitim her ne kadar ailede daha yoğun veriliyor gibi görünse de gerçekte daha aktif verildiği kurum okuldur. Okullarda akademik başarı kadar, çağdaş hayatın vazgeçilmezi haline gelen, dürüstlük, saygılı olma, ahlaki değerlere uyma, rahat iletişim kurma, insan ilişkilerine özen gösterme, nezaket kurallarına uyma, inisiyatif kullanma, iş disiplini, temizlik, düzen vb. kavramlar da ön plana çıkmaktadır. Birey bir bütün olarak ele alınmakta, insanı insan yapan özelliklerin geliştirilmesine çaba harcanmaktadır. (Aydın ve Akyol Gürler, 2012:45-46) Özetle, okulların ailede kazanılan değerlerin daha da pekiştirileceği ve yeni bazı değerlerin kazanılacağı ortamlar olduğu unutulmamalıdır. Ailede olduğu gibi, okul hayatında da değerlerin eğitim yaşantılarının bir parçası haline getirilerek verilmesi en uygun yoldur. Bireye kazandırılmak istenen değerlerin, bütün okul çatısı içinde kabul gören, benimsenen ve yaşanan değerler olması, bunların sosyal öğrenme yoluyla ve doğal bir süreçte edinilmesini kolaylaştıracaktır. (Hökelekli ve Gündüz, 2007:389)

Okul çerçevesinde değer eğitimine yönelik doğrudan dersler olmasa bile gizli program ile değerler öğretilir. Çünkü okulun atmosferi, öğretmenlerin disiplin anlayışları ve beklentileri gibi yapılar, değer öğretir veya öğrencilerin değer gelişimine katkıda bulunur. Bir toplumun üyesi olan birey tecrübe edindiği planlı yahut plansız tecrübeler, yaşantılar sonucunda çeşitli bilgi, beceri ve duygular edinir. Bunların sonucunda kendi hayatı ve toplumun diğer bireyleri için doğru ve yanlışlar belirler. Bunlar onun hayatının yön vericileri olur. Birey burada ulaştığı iyiliği sadece kendisi için değil, herkes için istemeye başlar. Böylece hem kendisi hem de başkaları için hayatın anlamını bulmuş ve o değerlerle yaşamının toplumu mutluluğa götüreceğine inanmış olur. (Akbaş, 2007:679) Esasen okullardaki değerler eğitiminin amaçları da tam olarak bunları kapsamaktadır. İlk amaç, öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır. İkinci amaç, her öğrenciyi hem bilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak, hem de "iyi insan", "iyi vatandaş" olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırıp, onları kendi ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmektir. Birinci amaç eğitimin de temel amacıdır. Zira o olmadan, belirlenmiş diğer amaçlara ulaşılsa bile çok fazla bir anlam ifade etmez. (Aydın ve Akyol Gürler, 2012:47)

Doğanay (2011:227), değerler eğitiminin, eğitimin genel amaçları arasında her zaman yer almış ancak nasıl öğretileceği belirtilmediği için eksik kalmış, planlı olarak değil ancak az da olsa örtük bir şekilde eğitim içinde görülebilen bir alan olduğunu belirtmektedir. Eğitim programlarında değerler eğitiminin planlı olarak yer almaması değer eğitiminin gerçekleşmediği anlamına gelmemektedir, örtük bir şekilde az ya da çok gerçekleşmektedir. Ancak bu eğitimin formel eğitimin bir parçası olarak, planlı öğrenme yaşantılarıyla

kazandırılması da gerekmektedir. (Doğanay, 2011:227) Değerler eğitimi sırasında karşılaşılan sorunları en aza indirmek için ilk yapılacak olan şey, etkili bir değerler eğitimi programının hazırlanmasıdır. (Yazıcı, 2006:512)

Son yıllarda ülkemizde değerler eğitimi önemsenmekte, değerlerin çocuklara nasıl aktarılacağı konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan en önemlisi ise 01-05 Kasım 2010 tarihinde yapılan 18. Milli Eğitim şurasında, “Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi” başlığı altında yer alan “Sanat İnsanı Yetiştirme Projesi” ve “Değerler ve Eğitimi Projesi” hazırlanarak uygulamaya konulması ile ilgili tavsiye kararı alınmasıdır. (18. MEB şurası, 2010) Bu bağlamda, sevgi, saygı, dürüstlük, paylaşma, işbirliği, hoşgörü, önyargısız yaklaşma, şiddetten kaçınma vb. konuları kapsayan eğitim programları geliştirilmeye başlanmıştır. Bu programlarla amaçlanan, çocukları bu kavramlarla erken yaşlarda tanıştırmak, kendi akran grubuyla birlikte çeşitli masal, hikye ve grup etkinliklerinden de yararlanarak bu kavramlar konusunda düşündürmektir. Doğal olarak, bu, daha çok bilişsel süreçlere hitap eden bir yaklaşımdır. Fakat değerler yaşantıyla öğrenilir. Bu nedenle sadece bu tarz bir eğitimle değerleri öğretmemiz mümkün değildir. Hayatın içinde uygulamalara da ihtiyaç vardır. Sosyal ortam olan okullarda değerler, çocukların davranış ve tutumlarının sonucunda çevrelerinden gördükleri tepki ve yorumlarla gelişirler. Sınıf içinde oluşan ortak bir sosyal doku, çocukların değerlerini geliştirmesinde zemin oluşturur. Öğretmenler de öğrencilere sorumluluk vererek, olumlu ya da olumsuz pekiştireerle öğrencilerin değer sisteminin gelişimine yardımcı olurlar.

18. MEB şurasında alınan kararlar sonrasında okullarda planlı olarak değerler eğitimi çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, bazı okullarda bu çalışmalara, anne babaların da katılımını sağlamak amacıyla veli toplantıları ve seminerleri yapılmaktadır. Öğrencilere yönelik yapılan çalışmalarda okulda her ay için bir değer belirlenmekte ve o ay içinde bu değer işlenmektedir. Bazen ayın değerini yaşama biçimi ya da mesleği ile temsil edebilecek ünlü konuklar davet edilerek sınıf seviyelerine göre sohbet toplantıları düzenlenmektedir. Her sabah hazırlanma saati olarak adlandırılan on dakikalık sürede sınıf öğretmenleri, sınıflarında o ayın değerini hakkında sorular sorarak öğrencilerin düşünüp tartışmalarına ortam hazırlamaktadır. Yaparak, yaşayarak öğrenmenin etkisi düşünülerek öğrencilerin drama yoluyla değerleri özümsemeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. Ayın değerini ile ilgili kısa hikyelerin sınıfta okunması, resim yapmaları, kompozisyon yazmaları sağlanmaktadır. Ayın değerleriyle ilgili duvar gazeteleri çıkarılmaktadır. Öğretim yılı başında veya her aybaşında öğretmenler toplantı yapıp programla ilgili uygulama nerileri alınmaktadır.

Bu makalede, İmam Hatip Ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile İmam Hatip Liselerinde görev yapan Meslek dersleri öğretmenlerinin görev yaptıkları okullardaki değerler eğitimi çalışmalarını hakkında görüşleri ele alınacak ve değerlendirilecektir.

Araştırmanın amacı, belirtilen problemle ilgili veri toplamak ve bunları değerlendirmek suretiyle konuyla ilgili araştırma yapacaklara, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarını geliştirme süreçlerine, il, ilçe ve okul yöneticilerine, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile Meslek dersleri öğretmenleri için düzenlenecek hizmet içi eğitim programlarına ve sorumlu diğer birimlere bilimsel katkı sağlamak ve önerilerde bulunmaktır.

Araştırmanın Denenceleri

Araştırmaya katılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin, ölçme aracında yer alan sorulara objektif ve doğru bir şekilde cevap verdikleri kabul edilmiş ve şu denenceleri sürülmüştür.

1.Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin görev yaptıkları okul türüne göre değerler eğitimi çalışmalarına öğrencilerin katılımında anlamlı bir farklılık vardır.

2.Araştırmaya katılanların çoğunluğu değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitime katılmamıştır.

3.Öğretmenler değerler eğitimi materyallerini çok fazla tanımıyorlar ve kullanmıyorlar.

4.Daha önce değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir programa katılan öğretmenlerle katılmayan öğretmenler arasında materyalleri tanıma ve kullanma açısından anlamlı bir farklılık vardır.

5.Değerler eğitimi etkinliklerinin değerlendirilmesi konusunda yeterli çalışma yapılmamaktadır.

6.Değerler eğitimi çalışmalarının önemini kavrama ve uygulamada, il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü yetkilileri, öğretmenlere göre daha duyarlıdır.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada elde edilen veriler ve değerlendirmeler ankete katılan 105 öğretmen ve ölçme aracının uygulandığı zaman dilimi (2013 yılı) ile sınırlıdır. Ölçme aracı ile elde edilen veriler öğretmenlerin verdikleri bilgilere dayanmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden “durum çalışması” yaklaşımıyla yürütülmüştür. Nitel durum çalışmasının temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin ortam, olaylar, süreçler vb. etkenler bütüncül bir

yaklaşım ile araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. (Yıldırım ve Şimşek, 2011:68)

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Durum çalışmalarında genellikle birden fazla veri toplama yöntemi kullanılır. Bu araştırmada da yarı yapılandırılmış anket ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Anketin oluşturulmasında yüz yüze görüşme tekniği uygulanmıştır.

Araştırmada öncelikle ilgili literatür taranmış İmam Hatip Ortaokul ve Liselerinde görev yapan (10 kişi) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni ile yüz yüze görüşmek sureti ile bir taslak anket formu geliştirilmiştir. Geliştirilen taslak anket formu değerlendirilmiş, geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş ve son şeklini almıştır. Uygulanan anket formunda 6 tanesi öğretmenlerin kişisel özellikleriyle ilgili olmak üzere toplam 26 soru bulunmaktadır. Bunlardan dördü açık uçlu diğerleri çoktan seçmeli sorulardır.

Açık uçlu sorulara örneklemin vermiş olduğu cevaplar, içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiş veriler kodlanarak anlamlı hale getirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılında İmam Hatip Ortaokullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ve İmam Hatip Liselerinde görev yapan Meslek Dersleri öğretmenleridir. Araştırmanın örneklemi ise Din Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından Aksaray İlinde 24-28.06.2013 tarihleri arasında düzenlenen Hizmet içi eğitim seminerine katılan 37 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri ile İHL Meslek Dersleri öğretmenleri; İstanbul ve Konya ilinde görev yapan ve çalışmamıza gönüllü olarak katılan 68 öğretmen olmak üzere toplam 105 öğretmenden oluşmaktadır.

Anket, 37 öğretmene Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Aksaray'da düzenlenen hizmetiçi seminerine öğretim görevlisi olarak katılan Mehmet Zeki Aydın tarafından ve M. Zikra Tanrıverdi ve Hayri Güzel'in arkadaşlarından (meslektaşlarından) İstanbul ve Konya'da görev yapan 68 gönüllü öğretmene uygulanmıştır.

Örneklemin çeşitli değişkenlere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çeşitli Özelliklere Göre Dağılımı

Tablo-1 Örneklemin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı		N	%
Cinsiyet	Kadın	72	68,6
	Erkek	33	31,4
	Toplam	105	100,0
Mezun oldukları program	İlahiyat	81	77,1

	DKAB	16	15,2
	Yüksek İslam	8	7,6
	Toplam	105	100
Görev yaptıkları okul türü	İmam-Hatip	53	50,5
	İmam-Hatip	52	49,5
	Toplam	105	100
Hizmet süresi	1-5 Yıl	27	25,7
	6-10 Yıl	25	23,8
	11-15 Yıl	12	11,4
	16 ve üzeri	41	39,0
	Toplam	105	100
Değerler Eğitimi ile İlgili Herhangi Bir Eğitime Katılma Durumlarına	Evet	18	17,1
	Hayır	87	82,9

Göre Dağılımları

Tablo-2 Öğretmenlerin İllere Göre Dağılımları								
Şehir	N	%	Şehir	N	%	Şehir	N	%
Ankara	1	1	Hatay	1	1	Mersin	1	1
Balıkesir	1	1	İstanbul	45	42,9	Niğde	1	1
Bursa	1	1	Kastamonu	1	1	Ordu	2	1,9
Çanakkale	1	1	Kayseri	1	1	Samsun	1	1
Denizli	1	1	Kocaeli	1	1	Şanlıurfa	1	1
Edirne	1	1	Konya	37	35,2	Şırnak	1	1
Gaziantep	1	1	Malatya	1	1	Tokat	1	1
Giresun	1	1	Manisa	1	1	Zonguldak	1	1
Toplam							105	100

Değerler Eğitimi ile İlgili Herhangi Bir Eğitime Katılma Durumlarına	Toplam	105	100
--	--------	-----	-----

Göre Dağılımları

Bulgular ve Yorumlar

Değerler Eğitimi Çalışmalarına Bakışla İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen veriler analiz edilmiş ve anlamlı farklılıkların olduğu tablolara yer verilmiştir. Verilerin analizi ve denencelerin test edilmesinde frekans dağılımı (N) ve (%) yüzde oranı kullanılmıştır. Açık uçlu sorulara ise verilen cevaplarda yüksek orana sahip cevaplar araştırma metnine ayrı bir bölüm olarak alınmıştır. Ele alınmayan tablolarda anlamlı bir farklılık göze çarpmamaktadır.

1.Okulda değerler eğitimi çalışmaları ile görevli bir personel durumu

Tablo 3

Okulunuzda değerler eğitimiyle görevli bir personel var mı?		
	N	%
Müdür Yardımcısı	14	13,3
Rehber Öğretmen	25	23,8
Gönüllü Öğretmen	9	8,6
Müdürün Görevlendirdiği Öğretmen	14	13,3
DKAB/ İHL Meslek Dersi Öğretmeni	5	4,8
Personel Yok	38	36,2
Toplam	105	100

Tablo 3'e göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 63,8'i farklı öğretmenlerin kendi okullarındaki görevli personel olduğunu ifade ederken, % 36,2'si görev yaptıkları okulda değerler eğitimi ile ilgili bir personelin olmadığını söylemiştir. Görevli personel olmadığını ifade eden öğretmenlerin bu kadar yüksek oranda olması, değerler eğitimi çalışmalarının bazı okullarda çok az uygulandığı ya da hiç uygulanmadığını göstermektedir.

2. Değerler eğitimi çalışmalarına il/ ilçe yöneticilerinin bakışı

Tablo 4

Değerler eğitimi çalışmalarına il ve ilçe yöneticileri nasıl bakıyor?		
	N	%
Çok önem veriyorlar	18	17,1
Bir şeyler yapıyorlar	65	61,9
Hiç ilgileri yok	21	21,0
Toplam	105	100

Tablo 4'e göre, araştırmaya katılan öğretmenler, görev yaptıkları il ve ilçedeki yöneticilerden % 61,9'unun değerler eğitimi çalışmaları konusunda "Bir şeyler yapmaya çalıştıkları" görüşünü ifade etmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerin il ve ilçe yöneticileri

hakkında % 17,1'inin çok önem verdiklerini, % 21'inin ise "hiç ilgi göstermedikleri" görüşünü ifade etmeleri de üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Özellikle beşte birinin bu yönde cevap vermesi, iki durumu düşündürmektedir: İl ve ilçelerde değerler eğitimiyle ilgili çalışmalar ya yapılmamakta ya da yapılmasına rağmen öğretmen bu çalışmalardan haberdar olmamaktadır. Aynı şekilde öğretmenlerin, yaklaşık üçte birinin, "Bir şeyler yapıyor."; sadece % 17,1'inin "Çok önem veriyorlar." şeklinde cevap vermesi, değerler eğitimi çalışmalarına gereken değerin verilmediğini ortaya koymaktadır.

3. Değerler eğitimi çalışmalarına okul yöneticilerinin bakışı

Tablo 5

Değerler eğitimi çalışmalarına okul yöneticileri nasıl bakıyor?		
	N	%
Çok önem veriyorlar	15	14,3
Bir şeyler yapıyorlar	55	52,4
Hiç ilgileri yok	35	33,3
Toplam	105	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okulda yöneticilerin değerler eğitimi çalışmalarına bakışı ile ilgili olarak, ankete katılanların, % 52,4 oranında "Bir şeyler yapmaya çalışıyorlar." cevabını verdikleri görülmüştür. Bunun yanında öğretmenlerin okul yöneticileri hakkında % 14,3'ünün "çok önem verdiklerini", % 33,3'ünün ise "hiç ilgi göstermedikleri"ni ifade etmeleri de üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Çok önem veriyorlar görüşünün %14,3 ile sınırlı kalması okullarda değerler eğitiminin oldukça ihmal edildiğini, okul idarelerinin bu konuya gereken ilgiyi göstermediklerini ortaya koymaktadır.

4. Değerler eğitimi çalışmalarına diğer öğretmenlerin bakışı

Tablo 6

Değerler eğitimi çalışmalarına öğretmenler nasıl bakıyor?		
	N	%
Çoğunluk istekle katılıyor	20	19,0
Pek ilgili değiller	66	62,9
Hiç ilgileri yok, zorla katılıyorlar	19	18,1
Toplam	105	100

Tablo 6'ye göre araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okulda öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmalarına bakışı ile ilgili olarak % 62,9'u "pek ilgili değiller cevabını vermiştir. İstekle katılan öğretmenlerin oranının % 19'u geçmemesi geriye kalan çoğunluğun bu işi zorunlu olduğu için yaptıklarını göstermektedir.

Tablo 4, 5 ve 6'ya birlikte bakıldığında değerler eğitimi konusunda il ve ilçe yöneticilerinin, okul yöneticilerinden; okul yöneticilerinin ise öğretmenlerden daha ilgili oldukları görülmektedir.

5. Değerler eğitimi çalışmalarına öğrencilerin katılımı/tepkisi

Tablo 7

Değerler eğitimi çalışmalarına öğrencilerin katılımı/ tepkisi nasıl oluyor?		
	N	%
Çoğunluk istekle katılıyor	28	26,7
Pek ilgili değiller	62	59,0
Hiç ilgileri yok, zorla katılıyorlar	15	14,3
Toplam	105	100

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılan öğretmenler görev yaptıkları okulda öğrencilerin değerler eğitimi çalışmalarına katılımı ile ilgili olarak, % 59'u pek ilgili değiller cevabını vermiştir. İstekle katılan öğrenci oranının % 26,7'yi geçmemesinin en önemli nedeninin okul idaresinin ve öğretmenlerin isteksizliği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Uygulamanın isteksiz ve az yapıldığı okullarda öğrencilerin katılımının da oldukça kısıtlı ve isteksiz olması doğaldır.

6. Değerler eğitimi çalışmalarına velilerin bakışı

Tablo 8

Değerler eğitimi çalışmalarına veliler nasıl bakıyor?		
	N	%
Çoğunluk istekle katılıyor	17	16,2
Pek ilgili değiller	68	64,8
Hiç ilgileri yok, zorla katılıyorlar	20	19,1

Toplam	105	100
--------	-----	-----

Araştırmaya katılanlar, % 64,8'i velilerin değerler eğitimi çalışmalarına pek ilgili olmadıklarını ifade etmişlerdir. İlgileri olmayan zorla katılanları da eklediğimizde oran % 84'e kadar çıkmaktadır. Bu bulgular velilerin değerler eğitimi çalışmalarına ilgili olmadıklarını göstermektedir.

Değerler Eğitimi Çalışmaları İle İlgili Bulgular

1.Çalıştığınız il/ilçe de değerler eğitimi ile ilgili materyal üretimi ve paylaşımı

Tablo 9

Çalıştığınız il/ilçe de değerler eğitimi ile ilgili materyal üretimi ve paylaşımı var mı?		
	N	%
Evet	54	51,4
Hayır	51	48,6
Toplam	105	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 51,4'ü, görev yaptıkları il ve ilçede değerler eğitimi ile ilgili materyal üretimi ve paylaşımı olduğunu ifade ederken; % 48,6'sı ise materyal üretimi ve paylaşımı olmadığını ifade etmişlerdir. İl ve ilçe yöneticileri her ne kadar okul yönetimleri ve öğretmenlerden daha ilgili olsalar da verilen cevaplar, materyal üretimi ve paylaşımı noktasında aynı ilgiyi göstermediklerini ortaya koymaktadır.

2.Değerler eğitimi çalışmalarının değerlendirilmesi

Tablo 10

Değerler eğitimi çalışmalarınızı ne sıklıkla değerlendiriyorsunuz?		
	N	%
Böyle bir şey yok	32	30,5
Günlük	2	1,9
Haftalık	8	7,6
Aylık	31	29,5
Dönem sonu	20	19,0
Yıllık	12	11,4
Toplam	105	100

Tablo 10'a göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 29,5'i aylık değerlendirme yapıldığını ifade ederken, % 30,5'i değerler eğitimi çalışmalarını değerlendirmediklerini ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Tablo 10 ve 5 birlikte değerlendirildiğinde, okul yöneticilerinin ilgi oranları ile değerler eğitiminin değerlendirilme oranlarının örtüştüğü görülmektedir.

3.Değerler eğitimi materyal takibi

Tablo 11

Değerler eğitimi için üretilen materyalleri ne sıklıkla takip ediyorsunuz?		
	N	%
Sürekli	13	12,4
Ara sıra	33	31,4
Nadiren	23	21,9
İhtiyaç oldukça	29	27,6
Hiç	7	4,7
Toplam	105	100

Tablo 11'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 12,4'ü değerler eğitimi için üretilen materyalleri sürekli takip ettiğini ifade ederken, % 4,7'si değerler eğitimi için üretilen materyalleri hiç takip etmediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle ihtiyaç oldukça takip edenlerinin yüksek olması öğretmenlere görev verildiği takdirde değerler eğitimi ile ilgili materyalleri takip ettiği anlamını taşıyabilir.

4.Okulda değerler eğitimi çalışmalarından kim sorumlu olmalıdır?

Tablo 12

Sizce okulda değerler eğitimi çalışmalarını kim yapmalıdır?		
	N	%
Sınıf Öğretmeni	1	1
Rehber Öğretmen	18	17,1
DKAB Öğretmeni	20	19,0
Sosyal Bilgiler	3	2,9
Tüm Öğretmenler	58	55,2

Müdür Yardımcısı	0	0
Diğer	5	4,8
Toplam	105	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 55,2'si, tüm öğretmenlerin bu çalışmalara katılması gerektiğini ifade etmiştir. Halbuki değerler eğitimi çalışmalarına, tüm okul yönetimi ve öğretmenlerin destek vermesi ve katılması önemlidir. Burada rehber öğretmenlerin % 17,1 oranında eğitim vermesi gerektiğinin beklenmesi, rehber öğretmenlerin görevleriyle uyumludur, denilebilir. DKAB ve İHL meslek dersi öğretmenlerinin % 19 oranında kendilerini değerler eğitimi konusunda sorumlu olarak görmeleri de aynı şekilde branşları ile uyumludur.

5.Değerler eğitimi ile ilgili bir eğitim verilmeli

Tablo 13

Değerler eğitimi verecek öğretmenlere bu konuda bir eğitim verilmelidir?		
	N	%
Evet	103	98,1
Hayır	2	1,9
Toplam	105	100

Katılanların tamamına yakını (% 98,1 -103 kişi-) mutlaka hizmet içi eğitim verilmesinin gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu veriler öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmalarının nasıl yapılacağı ile ilgili bilgilendirmeye ihtiyaçlarının olduğu göstermektedir.

6.Değerler eğitimi ile ilgili ne tür bir eğitim verilmeli

Tablo 14

Değerler eğitimi verecek öğretmenlere bu konuda ne tür bir eğitim verilmelidir?		
	N	%
Seminer	17	16,2
Hizmet içi eğitim	67	63,8
Üniversitede lisans dersi	21	20,0
Toplam	105	100

Katılanların yarısından fazlası (% 63,8 -67 kişi-) hizmet içi eğitim verilmesinin uygun olacağını söylemiştir. Lisans dersi olmalı diyen öğretmenler de katılımcıların beşte birini oluşturmaktadır (%20 -21 kişi-).

A.Açık Uçlu Sorular İle İlgili Bulgular

"Değerler eğitiminde en çok katılım sağladığımız/verim aldığımız etkinlik hangisidir?" sorusuna araştırmamıza katılan öğretmenlerin verdiği ilk beş cevap;

- 1.öykü (28 kişi),
- 2.film seyretme/ yorumlama (23 kişi),
- 3.pano hazırlama (23 kişi),
- 4.ilgili değer kavram olarak açıklanması (22 kişi)
- 5.örnek kişilik (22 kişi) şeklinde olmuştur.

Öğretmenlerin en çok bu etkinlikleri tercih etmelerinin sebebi okulda en çok bunlar yapıldığı, öğretmenler bu etkinlikleri bildiği, materyal bulma ve uygulama kolaylığı olduğu için olabilir.

“Sizce üzerinde durulması gereken en önemli değer hangisi?” sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin verdiği cevaplar sırasıyla; dürüstlük (23 kişi), ahlak (21 kişi), saygı (19 kişi), sorumluluk (15 kişi), adalet (14 kişi), doğruluk (14 kişi), sevgi ve hoşgörü (13 kişi), güvenilir olmak (7 kişi), merhamet (7 kişi), yardımseverlik (2 kişi), diğerkamlik (2 kişi) şeklinde olmuştur. 10 kişi ise soruya hiçbir cevap vermemiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından işlenen değerlerin (doğruluk, sabır, yardımseverlik, güvenilir olmak, sevgi ve hoşgörü, diğerkamlik, birlik, beraberlik ve kardeşlik, empati vb.) hiçbirisi ilk üç cevap içerisinde yer almamıştır. Bu bulgular araştırmaya katılan öğretmenlerin işlenen değerleri yeterince bilmediğini göstermektedir.

“Değerler Eğitimi ile ilgili kullandığınız/ yararlandığınız kitap, CD, internet sitesi vb. yazar mısınız?” sorusuna araştırmamıza katılan öğretmenlerin yarısına yakını hiçbir cevap vermemiş (50 kişi); 8 kişi Kuran-ı Kerim derken 8 kişi de Hadis cevabını vermiştir. Bu durum araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitimi çerçevesinde verilecek değerleri din3i değerler olarak algıladıklarını göstermektedir. Çıkan sonuçlara göre materyal kullanımı sorusu ile tablo 13’ün birbiriyle çeliştiği görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin, değerler eğitimi yaptıklarını söylemelerine rağmen kullandıkları materyallerle ilgili cevap veremedikleri görülmektedir.

“Değerler eğitimi ile ilgili kullanmadığınız ama duyduğunuz/bildiğiniz kitap, CD, internet sitesi vb. yazar mısınız?” sorusuna araştırmamıza katılan öğretmenlerin büyük

çoğunluğu hiçbir cevap vermemiş (78 kişi), cevap verenler ise dindersi.com ve son peygamber.com gibi web sitelerini ve Erdemler Dizisi gibi dinî kitapları yazmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular yukarıda çözümlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçlarını şöyle özetlemek mümkündür:

1.Görev yaptığınız okulda değerler eğitimi çalışmaları ile görevli bir personel var mı, sorusuna, araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte biri personel yok cevabını vermiştir.

2.Görev yaptığınız yerde il/ilçe ve okul yöneticileri ile diğer öğretmenlerin değerler eğitimine bakışı nasıl, sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; değerler eğitimi konusunda il ve ilçe yönetimlerinin okul yönetimlerinden; okul yönetimlerinin ise öğretmenlerden daha ilgili oldukları görülmektedir.

3.Değerler eğitimi çalışmalarınızı ne sıklıkla değerlendiriyorsunuz, sorusuna katılımcıların üçte biri böyle bir şey yok cevabını verirken, üçte biri de aylık olarak değerlendirdiklerini ifade etmiştir.

4.Çalıştığınız il/ilçe de değerler eğitimi ile ilgili materyal üretimi ve paylaşımı var mı, sorusuna katılımcıların yarısı yok derken diğer yarısı ise var cevabını vermiştir.

5.Öğretmenlerin % 82,9'nun değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitime katılmadığı tespit edilmiştir.

6.Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalara öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin çok istekle katılmadıkları anlaşılmaktadır.

7.DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenleri, değerler eğitimi materyallerini yeterince takip etmemektedirler.

8.DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenlerinin, sadece % 12'si değerler eğitimi ile materyalleri sürekli takip etmektedir.

9.DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenleri, okuldaki değerler eğitimi çalışmalarının % 55 oranında tüm öğretmenler, %19 oranında kendileri, % 17 rehber öğretmenler tarafından yapılması görüşündedir.

10.DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenleri, öğrencilere verilmesi istenen değerleri tam olarak bilmemektedirler.

11.Değerler eğitimi verecek öğretmenlere bu konuda eğitim verilmeli midir, sorusuna öğretmenlerin tamamına yakını (sadece 2 kişi hayır diyor) evet cevabını vermiştir.

12.Eğitim verilmesi gerekiyorsa ne tür bir eğitim verilmelidir, sorusuna katılanların yarıdan fazlası (% 63,8) hizmet içi eğitim verilmesinin uygun olacağını söylemiştir. Lisans dersi olmalı diyen öğretmenler de katılımcıların beşte birini oluşturmaktadır (% 20).

Değerler eğitimi çalışmaları 18. Milli Eğitim Şurasında alınan tavsiye kararı sonrası okullarda proje olarak uygulanmaya başlamıştır. Araştırma yapılırken öğretmenlerden alınan cevaplara göre, bazı okullarda değerler eğitimi projesi velisinden hizmetlisine, öğrencisinden müdürüne kadar herkesin projesi iken; bazı okullarda ise görevlendirilmiş bir öğretmenin ya da bir sınıfın projesi olarak kalmıştır. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalara öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin çok istekle katılmadıkları anlaşılmaktadır.

Bütün bu bulgulara göre değerler eğitimi ile ilgili şu önerilerde bulunulabilir:

1.Okullarda yapılan Değerler eğitimi çalışmalarının kapsamlı bir araştırma ile ele alınıp değerlendirmesinin yapılması ve bunun sistematik hale getirilmesi sağlanmalıdır.

2.Değerler eğitiminin gerekliliği ve önemi konusu kavratılmalı, bu konuda tüm personel istekli hale getirilmelidir.

3.Değerler eğitimi çalışmaları okulda sadece görevli öğretmen ya da müdür yardımcısının değil hizmetliden müdüre okuldaki herkesin içinde olduğu bir faaliyet haline getirilmelidir.

4.Değerler eğitimi konusunda gerekli materyaller üretilmeli ve paylaşımı daha kolay hale getirilmelidir.

5.Öğretmenlere değerler eğitimi konusunda seminer ve benzeri hizmet içi eğitim faaliyetleri ve programları düzenlemelidir.

KAYNAKÇA

Akbaş, Oktay (2007). “Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinde Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi”, **Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu**, İstanbul: DEM Yayınları.

Aydın, Mehmet Zeki ve Akyol Gürler, Şebnem (2012) **Okulda Değerler Eğitimi, Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar**, Ankara: Nobel Yayınları.

Balcıoğlu, İbrahim (2009). **Şiddet ve Toplum**, İstanbul: Bilge Yayınları.

Bilgin, Beyza (1995). **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, Ankara: Yeni Çizgi Yayınları.

Binbaşıoğlu, Cavit (1968). **Eğitime Giriş**, Ankara.

Doğanay, Ahmet (2011). “Değerler Eğitimi”, **Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi**, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Hökekleli, Hayati ve Gündüz, T (2007). “Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğilimleri”, **Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu**, İstanbul:

DEM Yayınları.

Karasar, N (2007). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayınları.

Yazıcı, K. (2006) “Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış”, **Türklük Dergisi**, sayı: 19, ss.499-522.

18. MEB Şurası Kararları. (2010). Erişim: 14 Ekim 2013.

http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2010/ttkb/18Sura_kararlari_tamami.pdf